

Дејноста на копаничарот Нестор Алексиев во Битола и Битолскиот крај

Роберт Михајловски

референт за црквена уметност и архитектура при
Митрополијата преспанско-битолска во Битола

Борџи Грамосли

архивски работник при Општински архив во Битола

Излагање са зnanственог скупа —
730 Алексиев

"Копаничарството од Мијаци од Река завршува со Нестор Алексиев од родот Мирчевци од село Осој"

Прелистувајќи ја јубилејната книшка на Велимир Т. Арсиќ, издадена во 1930 година по повод прославата од стогодишнината на црквата "Св. Димитрија" во Битола,² сретнуваме фотографија и текст за едно вредно резбано дело кое во предвоените години ја украсувало внатрешноста на храмот "Св. Димитрија", а е дело на Нестор Алексиев. Трагајќи по овој престол дојдовме до сознание (преку постарите свештеници од оваа црква), дека овој престол во повоените години бил однесен во црквата "Св. Кирил и Методиј" во Прилеп, каде и денес се наоѓа, но пренаменет е во владички престол.

Традицијата на копаничарството и украсувањето на црквите и манастирите со резба не замрзува ни во првата половина на XX век во Македонија. Во овој период особено е активен со својата тајфа-синевите, копаничарот Нестор Алексиев кој е претставник на последните копаничари — Мијаци од Река.

Нестор Алексиев е роден на 25 март 1878 година во с. Осој, а умира во 1969 година во Скопје. Син е на Алекса Мирчев, а учел копаничарство кај Иван Филип

пов — син на Филип од познатата резбарска фамилија од с. Осој.

Во тајфата на Иван Филип работел врз иконостасите и резбите низ Бугарија (Карнобат, Јамбол, Луковица и Књажево), а со своите браќа работел во солунско (Бер, Бистрица) за потоа да го изработат иконостасот во црквата "Св. Јован" во Крушево, во периодот од 1903 — 1906 година. Откако го завршиле иконостасот, се разделиле, а Нестор дошол во Битола со намера да отвори дрводелска работилница. Во 1925 година работи врз иконостасот на црквата во Топола, низ скопските цркви "Св. Константин и Елена" и "Св. Богородица". Во 1927 година добива нарачка за изработка на кралскиот престол во црквата "Св. Димитрија" во Битола за сума од 45 000 динари, а од 1937 година се посветува на резбарството низ црквите ширум Југославија (Даљардовци, Студеница, Чукарица, Љубљана).³

"Како со ослободувањето на Битола од Турците, се појави потребата црквата "Св. Димитрија" да добие свој кралски престол, сегашната црквена управа по иницијатива на Н. П. Господин Јосиф нарача кај прочуениот копаничар Нестор Алексиевиќ да го изработи овој престол за 45 000 динари."

Заради ова управата на црквата бараше и доби одобрение од Министерството за Вери да може да одвои од годишните приходи од 1928 година, сума од 45 000 динари за изработка на кралскиот престол во резба, по понуда на копаничарот Нестор Алексиев од Скопје.⁴

По добивањето на оваа одобрение Нестор Алексиев испрати пресметка до управата на црквата "Св. Димитрија":

"Пресметка:

За изработка на еден кралски трон за три лица, за црквата "Св. Димитрија" во Битола, тронот да биде изработен во резба од ореово дрво и тоа: во висина од 4,80 м, и ширина 2 м., а во длабочина 75 см. според приложениот цртеж-скица.

цена: динари (45 000) четириесет и пет илјади.

Се обврзувам потполно годишниот престол да го предам на црквената управа на "Св. Димитрија" во Битола

¹ Д. Борџаков, Копаничарите од Река, стр. 34, Културно наследство 6, Скопје 1975 год.

² Велимир Т. Арсиќ, Црква Св. Великомученика Димитрија у Битољу, стр. 55, Битола 1930 год.

³ Д. Горнаков, Творештвото на мијачките резбари на Балканот од крајот на XVIII и XIX век, стр. 190, Прилеп 1986 год.

⁴ А. Васиљев, Бугарски возрожденски маистори, стр. 255, Софи 1965 г.

⁵ Велимир Т. Арсиќ, Исто

⁶ Фонд: Црквена управа на Св. Димитрија; кутија бр. 2, АЕ 100/41, Историски архив Битола

во рок од 360 дена, сметајќи од денот на заклучувањето на спогодбата.

20 јуни 1928 година
во Битола

Понудувач
Нестор Алексиевић
резбар
Ул. Леги Пешет бр. 45
Скопје⁶

Кон оваа пресметка авторот ја приложил и скицата на престолот (сл. 1) кој е исцртан во профил и анфас во форма на работен цртеж со детали (стапалото, подробностите на орнаментиката на копаницата, седиштата) и со забелешка за размер во десниот долен агол: "мера 5 см. на метар", а над него забелешка: 4,80 м.⁷

Откако управата на црквата "Св. Димитрија" ја разгледа предложената пресметка и скица на 4 септември 1928 година потпишан е договорот за изработка на престолот, кој гласи:

"Договор

Заклучен помеѓу црквата "Св. Димитрија" во Битола која е застапена од старешината — свештеникот Мирко Р. Павловић од едната страна и Нестор Алексиевић, копаничар од Скопје од другата страна, за изработка на еден кралски престол — со три седишта — за црквата "Св. Димитрија" во Битола. Престолот ќе се направи спрема знаењето и пресметката на Нестор Алексиевић — кој е одобрен од страна на Министерството на Вери.

Јас, Нестор Алексиевић се обврзувам кралскиот престол да го направам во рок од три месеци сметајќи од денес (4 септември) и да го предадам на управата на црквата "Св. Димитрија" односно на стручната комисија во тек на месец декември (н. стил) 1928 година како што го нагласив тоа во претсметката.

Црквата "Св. Димитрија" односно старешината на црквата, свештеникот Мирко Р. Павловић се обврзува да му даде на Нестор Алексиевић на име на капар за порачаниот престол 5000 (пет илјади). Кога ќе биде готова првата половина од престолот да му даде на Нестор уште 10 000 (десет илјади) динари, кога пак три четвртини од целокупната работа ќе биде готова да му се даде уште 10 000 (десет илјади) динари, и на крајот кога целата работа ќе биде завршена и откако стручната комисија ќе го прими готов престолот на Нестор да му се исплати остатокот од спогодената сума — значи 20 000 (дваесет илјади) динари

4 септември (н. стил) 1928
Битола

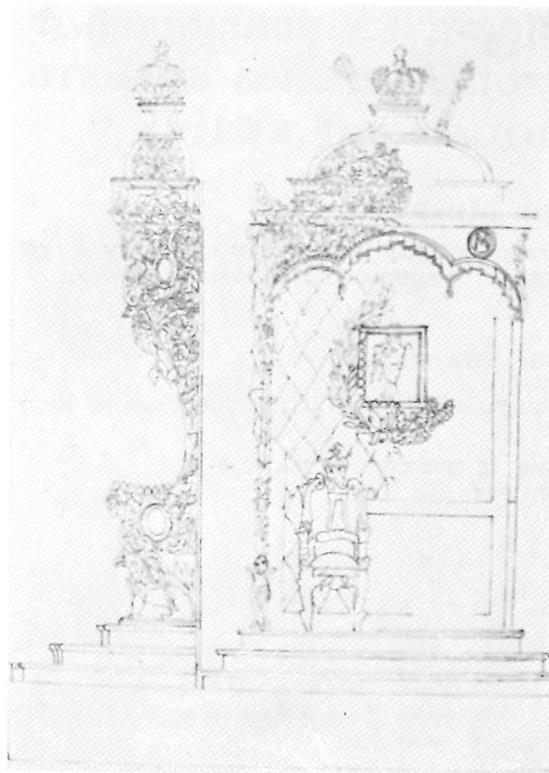
Сведочат:
Сима Николић⁸

Договарачи
Старешина на црквата
"Св. Димитрија" од Битола
Мирко Р. Павловић-свештеник
Нестор Алексиевић⁹

Придржувајќи се кон договорените рокови Нестор Алексиев го предал престолот на црквената управа чија комисија изврши преглед и го направи следниот:

"Комисиски записник

Спрема решението на Духовниот суд на битолската Епархија СБр.9983 од 21.XII.1929 година се состана комисијата за да го прими изработениот кралски престол за црквата "Св. Димитрија" во Битола, од страна на Г. Алексиевић Нестор и го констатира следното:

217. Нестор Алексиев, Скица

Кралскиот престол во се' е изработен според планот и условите како првокласна резбарска работа освен што ширината на Изработениот кралски престол е 1,80м, а според планот предвидено е да биде 2,00м. Освен тоа седиштата воопшто не се изработени, и покрај тоа што се предвидени според планот и парите.

Комисијата е на мислење, оваа работа, која е солидна и правилна, да се прими без оглед на тоа што престолот е изработен како потесен за 0,20 см. од предвиденото, со тоа што треба да се изработат и седиштата кои се предвидени со планот и предвидениот договор.

Битола
21.XII.1929 година

Членови на комисијата
Мирко Павловић — свештеник
Никола Старчевић-тутор-благајник
Петар.Е.Поповић-свештеник¹⁰

Каков впечаток оставал овој престол, може да се заклучи од следниот коментар на Велимир Т. Арсић:

⁶ Фонд: Црквена управа на Св. Димитрија; кутија бр. 2, АЕ 100/3, Историски архив Битола

⁷ Фонд: Црквена управа на Св. Димитрија; кутија бр. 2, АЕ 100/6, Историски архив Битола

⁸ Фонд: Црквена управа на Св. Димитрија; кутија бр. 2, АЕ 100, Историски архив Битола

⁹ Сима Николић (С. Николов) — живописец, работел низ црквите во битолската епархија: иконостасите за црквите во с. Брусник, с. Нижополе, с. Средно Егри каде во црквата Св. Димитрија се потпишал: С. Николова (иконописец) родома ода с. Галичник 19 II 21 г. Битола

218. Престолот, Црквата Св. Кирил и Методиј, Прилеп

219. Царските двери од иконостасот изработен за Митрополијата во Битола

"Кралскиот престол во резба, кој не е позлатен, наместен е на своето место 1929 год. Со неговата набавка ме-
родавните црквени фактори, уште еднаш покажаа дека при дополнувањето и усовршувањето на делата на прет-

ците, сочувале еден здрав критериум и едно солидно
мерило за уметничките вредности".¹¹ Престолот е из-
работен од масивно ореово, темно бојадисано дрво со
ажурна резба од страните, освен задната страна, која
лежи врз столбот (сл. 2). Престолот бил замислен со
три седишта за кралската фамилија, но, споредувајќи
ја со предложената скица од авторот, се забележува
отстапување во подробности и во димензиите. Престолот
во сегашната состојба ги има следните димензии: осно-
вата од престолот е широка 126 см. а длабината е 76
см. Висината на престолот, вклучувајќи го кувето-круна
на врвот и едното стапаало, изнесува 3,50 м. Престорот
наменет за седиштата е широк 112 см. (сл. 3).¹²

Во основата престолот има по една фигура од
грифон (наместо вообичаените фигури на лавови од по-
старите престоли), додека над нив се издигаат површи-
ните од ракофатот, украсени со барелефна растителна
орнаментика околу медаљон. Нагоре, се издигнува бал-
дахинот со страни украсени со ажурна резба, во пре-
плет на разновидни растенија, цветови и лисја околу
рококо медаљони во средината, со претстава на Архан-
гел Гаврил, кој чекорейќи држи криж во раката. Врз
фронталниот дел на балдахонот, кој е фланкиран со
фигури на гулаби со раширени крила, забележителна
е завесата со реси, пластично изведена во резба.¹³ Ве-
днама над завесата во плитка резба е изработена фло-
рална орнаментика со два симетрични медаљони над
кои е изрезан венецот на балдахинот. Над венецот се
издигнува пресечен свод со четириаголна основа укра-
сена со флорална резба, која завршува со постамент
над кого е поставена кралската круна од акантусови
лисја во ажурна резба и дрвен крст на врвот. Според-

¹⁰ Фонд: Црквена управа на Св. Димитрија; кутија бр. 2, АЕ 100/9, Историски архив Битола

¹¹ Велимир Т. Арсић, Исто

¹² Првобитно престолот бил широк 1,80 м. со про-
стор за 3 седишта, (сл. 1 и 2) и висина 4,80 м. со 3 ска-
лила. Заради пренаменувањето во владички престол за
црквата Св. Кирил и Методија во Прилеп, извршени се
следните измени: наместо 3 скалила постои само 1, пре-
столот е стеснат за 0,68 м. што е извршено со пресеку-
вање резбани површини од обете страни. Над венецот
од балдахинот недостасува резба врз која е претствен
кралскиот грб, фланкиран со два серафими во лет. Мо-
жеби самата адаптација на престолот е извршена од ав-
торот Нестор Алексиев или пак некое друго лице.

¹³ Според скицата-цртежот на Нестор Алексиев,
просторот за седиштата требаше да биде обложен со
ткаенини, над седиштата недостасува резбана рамка, како
и фигура на гулаб при долиниот дел од балдахинот. Не
ни е познато дали Нестор Алексиев ги довршил трие
седишта предвидени со договорот.

¹⁴ Според усмените кажувања на Борѓи Караповски,
копаничар од Битола; х тој многу добро се сеќава на
Нестор Алексиев и од кого во 1937 год. ја презема ра-
ботата околу украсувањето на црквите во битолската
епархија со резба.

дувајќи и анализирајќи го начинот на распоредувањето и употребата на мотивите и стилската орнаментика, може да се заклучи дека изработката на престолот е под силно влијание на рокај и барок, што е резултат на западните влијанија што се повеќе присутни во традиционалната уметност (сл. 4).

Покрај престолот изработен за црквата Св. Димитрија, Нестор Алексиев добил порачка за еден иконостас што се наоѓа во параклисот Св. Јован Богослов во зградата на митрополијата.¹⁴ Иконостасот (сл. 5) е сместен на третиот кат од зградата од митрополијата Преспанско-Битолска, во параклисот посветен на Св. Јован Богослов, патронот на некогашната битолска богословија. Овој иконостас е од типовите на "еден кат" со скромни димензии: ширина 6,25 м. висина 4,94 м. вклучувајќи го и змискиот крст висок 1 м. На овој иконостас видлива е копаничарската работа почнувајќи од цоклето со резбани елипсовидни медаљони, околу украсени со мотиви на винова лоза, гроздови и цветови над кое се скүтевите-касети со резбани престапи од разновидни лисја и цветови. Интреколумниите на престолните се со изрезбани столпчиња од лозови лисја и гроздови, додека од двете страни на царските двери се наоѓаат тордирани столпчиња со дабови лисја и желадни испреплетени со цветови. Нагоре, столпчињата завршуваат во капители со волути и акантусови лисја, на кои стојат фигури од орли со раширени крила и цветови изведени до плитка резба. Царските двери (сл. 6) по начинот на изработка и изборот на мотивите се карактеристични за опусот на Нестор Алексиев: особено горните лакови кои завршуваат со по една паунова глава свртена кон фигурите на птици со раширени крила (гулаби). Врз царските двери резбани се медаљони за пророците и сцената на Благовештение (не живописани), околу кои се преплетуваат растенија, цветови и лисја. Во најдолниот дел на царските двери изработени се по четири квадратни полиња на обете страни. И оваа резба е под јаки влијанија на рокај кој е присутен и на кралскиот престол изработен за црквата Св. Димитрија. Веројатно дека овие две дела се изработени во близок временски период што е видно и врз сводот на царските двери "кемер", кој претставува измоделирана резба на завеса имитирајќи ги набраните поли во дрвото.

Космитисот на надпрестолните икони се одликува со разиграност на мотивот на виновата лоза со гроздови и преплет на лента околу седум медаљони. Над него е атиката со 12 аркадички на мали столпчиња со места за празничните икони и Тајната вечера, која е

во централниот дел. Најгоре иконостасот завршува со змискиот крст, со две ламји, кои ги држат иконите од Распетието, додека од двете страни во резба се поставени: лево Путирот, а одесно, Таблиците на Декалогот. Иконостасот освен неколку икони од Иван Мелников,¹⁵ се уште не е комплетно иконописан. Карактеристични се страничните врати (од бакониконот и проскомидијата) што се изработени од профилирана штица, без резба, со живописани претстави на Архангел Михаил и Св. Стефан, со сцена "Каменувањето на Св. Стефан", врз која е испишана годината и имињата на дарителите, што зборува дека овие врати се секундарно употребени од некој постар, непознат иконостас.

Во 1920 год. започнува обновата на манастирската црква "Успение Богородичино" во с. Трново, што беше оштетена и опожарена при бомбардирањето во 1916 год.¹⁶ Обновувањето на црквата траело 15 год. а поради потребата од нов иконостас, црквениот одбор се обратил до копаничарот Нестор Алексиев, со кого ја договорил изработката на иконостасот за сума од 25000 дин. Во текот на изработувањето на иконостасот Нестор Алексиев има материјални тешкотии, за што со писмо се обраќа до архиепископскиот намесник на градот и општина битолска:

"До архиепископскиот намесник на градот Битола и околината битолска — Битола

Под 1. Чест ми е да Ви доставам, план за новиот иконостас во резба за црквата трновска "Св. Богородица", кој е изработен од една половина како што се гледа од приложениот план.

Сите столбови се изработени, како и столпчињата помеѓу иконите на светите апостоли во горниот дел на царските икони. Царските двери потполно се завршени, како и конструкцијата помоѓу останатите резбарии.

Слободно можам да кажам дека иконостасот е завршен 3/4, па ми останува за изработка само уште една четвртина, а оваа четвртина до денес би била завршена, но немам материјал од ореово дрво за понатамошна работа.

Се молиме, да дејствувате кај трновската општина и црквениот суд во Битола и по можност на секаков начин да ми доставите пари околу 5000 динари заради набавка на ореово дрво, за исплаќање на работниците и моето понатамошно опстојување до довршувањето на започнатиот иконостас.

Според спогодбата и договорот иконостасот е договорен за 25000, а дадено ми е само 4000 динари за оваа работа, иако би требало да ми се исплати барем една половина од договорената сума.

Останувам во надеж дека ќе добијам удоволување на мојата скромна молба, благодаревјќи Ви однапред,

Такса од 5 динари залепувам.

3 април 1936.

Скопје

Учтив
Нестор Алексиевић
копаничар
Ул. Кнез Арсен бр. 44¹⁷

220. Иконостасот при параклисот во Митрополијата

¹⁵ Иван Мелников — живописец, од руско потекло, кој работел и живеел во Битола во средината на овој век.

¹⁶ Фонд: Милтон Манаки, регистар, книга бр. 1, плоча-негатив бр. 61, Историски архив Битола.

¹⁷ Фонд: Епархиски духовен суд, кутија 33, АЕ 134, Историски архив Битола.

221. Тимпанот од иконостасот во црквата во С. Трново

222. Царските двери од иконостасот, во С. Трново

Не ни е познато дали на ова побарување му е удо- волено на Нестор Алексиев. Меѓутоа, иконостасот во трновската црква е завршен во 1936. год. што е читливо на задната страна од левото крило на царските двери, каде мајсторот го врежал својот потпис:

Израдио
Нестор Алексиевић
и синови Скопје
1936.
(сл. 7)

Иконостасот во црквата Успение Богородичино во с. Трново заради внатрешната диспозиција на просторот е со архитектонска конструкција, поделена на централен иконостас и иконостаси во страничните кораби (северен и јужен), кои заради масивните столбови меѓу корабите се разделена целина. Тој е од типовите на иконостаси “на еден кат”, со цокле, престолни икони (4), архитравна греда со медаљони, еден ред на празнични икони (9 сцени од животот и страдањата Исусови), тимпанон кој завршува со змијскиот крст и врз кого е резбана барелефна претстава на сонцето.

Страничните иконостаси се со истиот распоред: северниот посветен на Св. Константин е Елена, а јужниот иконостас е посветен на Благовештение; е двата се со по две престолни и по шест празнични икони. Најгоре, обата странични иконостаса завршуваат со по една резбана фигура: на јужниот стои петел (симбол на воскресението), додека на северниот е изрезбана книгата на евангелието во украсени корици.

Димензиите на иконостасот се следните: централниот дел зафаќа широчина од 5,50 м. со висина од 6 м. вклучувајќи го змијскиот крст. Страничните делови на иконостасот имаат широчина по 2,80 м. и висина од 4,90 м. Иконите се дело на рускиот живописец од Битола, Иван Мељников, кој според потписот и датумот испишан од мајсторот се довршени во 1938 год. Трновскиот иконостас се одликува со едноставна барелефна резба. Цоклето и скутевите немаат никаква резба, освен столпчината од интерколумниите на престолните икони, каде резбата е изведена со мотиви на лоровови лисја, гроздови и цветови. Столпчината нагоре завршуваат со капители со акантусови лисја. Аркадите од интерколумниите се едноставни, без многу украсувања и тоа само со по две резбани розети. Меѓутоа, архитравната греда поседува побогата резбана орнаментика: преплет на винова лоза, гроздови околу пет медаљони. При долниот крај, архитравната греда има венец од тантелеста резба во вид на лакови. Деветте празнични икони се сместени во интерколумниите, со столпчина во едноставна плитка резба.

Тимпанонот кој се наоѓа над празничните икони под Распетието поседува резбана претстава на сонцето во барелеф од чија антропоморфна полутопка излегуваат сончевите зраци во форма на назабени ленти и ѕвезди (сл. 8). Во случајов тимпанонот ги заменува резбаните претстави на ламјите, кои го носат Распетието, што претставува ретко конструктивно решење. Распетието, кое е со скромни димензии и едноставна изработка се

состои од претставата на Христос, распнат на крстот кој е фланкиран со Богородица и апостол Јован.

Царските двери се највпечатливи со својата изработка во плитка резба. Околу претставата на Благовештение, е изведена синциреста плетенка од ленти во преплет со кругови при делниот дел. Во просторот меѓу плетениците, изрезбани се розети со шестокраки звезди во кругови. При дното дверите завршуваат со шест профилирани квадратни полиња со слично решение, како врз царските двери од иконостасот во параклисот Св. Јован Богослов (сл. 9).

Страничните иконостаси имаат по една врата (Св. Архангел Михаил и Св. Стефан) и по две престолни икони, додека над архитравната греда има поставено фриз со шест икони од светци. Резбата им е потенцирана врз архитравната греда со преплет на винова лоза и столпчињата на интерколумниите, кои се со истите мотиви како врз централниот иконостас.

Претпоставуваме дека и владичкиот престол што е поставен во централниот кораб е дело на Нестор Алексиев, судејќи според конструкцијата, резбаните мотиви и начинот на изработка.

Во секој случај, може да се каже дека дејноста на Нестор Алексиев била плодна во Битола и битолско и дека тој е претставник на генерацијата (Како Борџи Караџовски — копаничарот од Битола) која и покрај големите општествени и културни промени и натаму ги негувала копаничарските традиции на Мијаците од Река, давајќи му личен печат на црквената уметност на оваа почва.

Понатамошните истражувања (покрај кралскиот престол, иконостасот во трновскиот манастир, иконостасот во зградата на Митрополијата) ќе придонесат за полно да се расветли неговата уметничка дејност во овој крај.

pert panel's recommendations were disregarded by the commune authorities on the suggestion of Aleksandar Sandić (1877—1942), a painter from Bečkerek, a quite influential and authoritative person. Friendship between the two artists was contracted during their studies at the Munich Academy of Painting. Among numerous documents from the legacy of A. Sekulić, a painter, stored in the National Museum in Zrenjanin, there are also letters written by R. Valdec's widow Helena to A. Seklić within the period from 1929 (after R. Valdec's death) until 1941. The letters contain precious data on the fate of particular Valdec's works after his death. In 1926, the King Petar I monument was erected on the central city square. Despite some objections, Valdec succeeded in achieving a realistic form and true artistic level. In 1941, the monument was completely demolished by fascists, with neither a tiny fragment preserved. The monument is known to us only from preserved photos, Project I (Historical Archives of Zrenjanin) and old picture post-cards.

Mateja Kos

ROLE AND IMPORTANCE OF HISTORISM IN THE INDUSTRIAL DESIGN IN SLOVENIA

As a style, historicism was quite widely spread in the applied art, ranging from the initially negative attitude of art history through some phenomena determining it as a style. Only in the mid-seventies, a new opinion and re-evaluation of the 19th century art prevailed, when a new stylistic name for that period, i.e. historicism, was adopted.

The age of historicism also entailed eventual evaluation of the principles of mass production, allowed by inexpensive materials and new technologies. All this led to condensation and uptake of the stylistic features as mere outward forms, which in turn resulted in an artistic split between the applied art of the preceding centuries, and the industrial design and production.

All these phenomena left marked traces upon the applied art in Slovenia of the time. Owing to excellent reception by wide audience, the new forms persisted until the beginning of World War I.

Robert Mihailovski
Dorđi Gramoski

THE WORK OF NESTOR ALEKSIEV, A WOOD-CARVER, IN BITOLA AND ITS SURROUNDINGS

Wood-carving in Mijacite, west Macedonia, ended with Nestor Aleksiev (1878—1967), born in Mirčevci near the village of Osoj.

As Ivan Filipov's disciple, he worked in Bulgaria, then in Solun and in numerous churches throughout Yugoslavia.

During the 1903—1906 period, he made an iconostasis for St. John's Church in Kruševac, whereafter he came to Bitola intending to open a wood-carving workshop there. At that time, he made an iconostasis for St. Transfiguration Church in Brusnik (destroyed during World War I). In 1927, he received an order to make a King's Throne for St. Dimitri's Church in Bitola (this throne has been restored and placed in St. Cyril and Methodius' Church in Prilep).

Thereafter, Nestor Aleksiev made a series of small iconostases for St. Gorgi's paraclypote in the premises of the Metropolitan of Prespa—Bitola.

Together with his sons, he worked on iconostases in the restored church of Mother of God's Assumption in Trnovo, destroyed in World War I. Here too, his signature can be seen above the Royal Door.

A synthesis of the wood-carving tradition, and the baroque and rococo influences from West-Europe is characteristic of his works.

Risto A. Paligora

WOOD-CARVING IN ST. PETKO'S CHURCH IN THE VILLAGE OF MALOVIŠTE

Wood-carving ornamentation occupies a central place in the 19th century art in Macedonia. One of the last monuments of this type is the large iconostasis in St. Petko's Church in Malovište. According to the Door inscription, it dates from 1892, ascribed to the great wood-carver, Dimitar.

Stylistic content of this iconostasis provides no arguments according to which it could be related to the works of Epirote wood-carvers, who worked in the area of Moskopolje—Metcovo—Janina. Among other works presented in this church, mention should be made of the ambo and proscenium made by the same group of wood-carvers, and of the bishop's throne made by some wood-carver from the Mijacite group of engravers.

Donka Stančić

STAINED-GLASS WINDOWS IN NOVI SAD AND ITS SURROUNDINGS

In our country, little has been published about stained-glass windows as works of visual and applied art. Abundance of this fund, especially in the northern parts of the country, can only be speculated. It can be said for sure, though, that they were created in an almost unaltered medieval technique, and that interest in this way of interior enrichment was arisen only in the second half of the 19th century.

Results obtained by studying preserved stained-glass windows in Novi Sad and its surroundings indicate that most of them were made in the first decade of the 20th century and that this production was (not by chance, according to our opinion) closely linked with penetration of Secession in the cities of South Panonia. Between two wars and until a few years ago, there was practically no interest in stained-glass windows, except for few isolated works. Today, along with an increased demand on the market for Secessionist antiquities, we are witnesses to the appearance of numerous handicraft interiors consistently arranged according to the style of Secession or its reminiscences, accompanied by use of stained-glass window decorations (windows, mirrors, niches, lamps, etc).

On 15 sacral and 5 profane buildings, about 250 stained-glass windows have been recorded. Chronologically, they range from 1894 to 1986. Stylistically, eclecticism prevails, followed by Secession and quite individual stylistic expressions. Most of these stained-glass windows were